

пропонованої експериментальної роботи відносно поєднання системно-описового та комунікативно-діяльнісного підходів у навчанні діалогічного мовлення. Такий інтегрований підхід поглиблює в старшокласників знання з іншомовного спілкування, вдосконалює їхні вміння при сприйманні, усвідомленні, аналізі й практичному застосуванні навичок діалогічного мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іноземні мови 2-12 класи. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов // Навчально-практичне видання. – Перун, 2005. – 208 с.

2. Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам / Г. А. Китайгородская. – М. : Высш. шк., 1986. – 101 с.

3. Колкер Я. М. Практическая методика обучения иностранному языку / Я. М. Колкер – М. : Academia, 2001. – 258 с.

4. Поліна С. Нові методичні підходи до викладання іноземної мови в умовах навчального комплексу неперервної освіти / С. Поліна // Педагогіка і психологія. – Педагогічна преса, 2004. – №4(45). – С. 38-45.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ДО ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ЗАСОБІВ У ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

УДК 37.011.3 - 051:796:373.5.091.33 – 027.22:7

Нижевська Т.В.

У статті схарактеризовано можливості використання арт-засобів у навчально-виховному процесі школи. Визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до використання вказаних засобів у шкільній практиці. Проаналізовано процес реалізації цих умов у педагогічному ВНЗ.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ АРТ-СРЕДСТВ В ШКОЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ

Нижевская Т.

В статье раскрыты возможности использования арт-средств в учебно-воспитательном процессе школы. Определены педагогические условия подготовки будущих учителей физической культуры к использованию этих средств в школьной практике. Проанализован процесс реализации этих условий в педагогическом вузе.

Ключевые слова: будущий учитель, физическая культура, арт-средства, школа, педагогический вуз.

THE REALIZATION OF THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FUTURE PHYSICAL CULTURE TEACHERS' TRAINING FOR THE USE OF ART-MEANS IN SCHOOL PRACTICE

Nizhevska Tatyana

The article reveals the possibilities of the use of art-means in the educational school process, determines the pedagogical conditions of future physical culture teachers' training for the use of the above-

mentioned means in school practice, analyses the process of the realization of these conditions in a pedagogical higher educational institution.

Key words: *future teacher, physical culture, art-means, school, pedagogical higher educational institution.*

У зв'язку із погіршенням здоров'я учнівської молоді, виникає актуальна потреба у підвищенні фізичної активності школярів, залученні їх до різних видів спорту. Це зумовлює необхідність пошуку нових ефективних моделей фізичної освіти, а також підходів до організації уроків фізичної культури в школі, інноваційних форм і методів здійснення фізичного виховання учнів.

Вагомі перспективи в цьому плані має застосування арт-засобів. Зокрема, акцентуючи увагу на значних педагогічних резервах цих засобів, В. Сухомлинський підкреслював, що він сприймає мистецтво «як час і простір, в якому живе краса людського духу». На думку педагога, «як гімнастика випрямляє тіло, так мистецтво випрямляє душу». Тому людина, пізнаючи цінності мистецтва, виявляє та пізнає в собі й в інших істинне людське [4, с. 167]. У руслі вищевказаного можна підсумувати, що забезпечення у педагогічних ВНЗ цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання арт-засобів в загальноосвітніх закладах є актуальною потребою сьогодення.

Як установлено на основі аналізу наукової літератури, загальнотеоретичні основи вдосконалення навчально-виховного процесу у вищій педагогічній школі представлено в дослідженнях Ю. Бабанського, В. Євдокимова, І. Прокopenка, О. Савченко, А. Троцько та ін. Специфіку професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури розкрито у працях Ю. Васькова, М. Віленського, А. Ровного, Г. Соловійова та ін. Педагогічні можливості мистецтва характеризовано в публікаціях М. Бахтіна, В. Бутенка, М. Кагана, О. Михайличенка, Т. Смирнovoї та ін. Теоретичному обґрунтуванню можливостей застосування арт-засобів у фізичному вихованні учнів та студентів присвячені доробки таких авторів, як О. Булатова, Ж. Валєєва, М. Гузева, Н. Сергєєва, Т. Соколова, Н. Шумакова та інших. Однак, як засвідчили результати пілотажного дослідження, незважаючи на вагомий внесок науковців у вивчення різних аспектів застосування артзасобів у фізичному вихованні молоді та підготовки майбутніх учителів фізичної культури до такої роботи, ці проблеми вимагають подальшого дослідження.

У світлі цього, метою статті є визначення педагогічних умов, що забезпечують успішність підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання арт-засобів у шкільній практиці, а також аналіз реалізації цих умов у педагогічному ВНЗ.

Як відомо, слово «art» перекладається з англійської мови як «мистецтво». Проте, як цілком справедливо зазначає Н. Сергєєва, використання компонента «art» відносно сучасних напрямів розвитку мистецтва нерідко просто дає змогу наголосити на новаторських підходах автора до створення художнього твору, відходу від певних традиційних канонів. Схожа картина, на думку дослідниці, спостерігається у використанні терміну «артпедагогіка». Адже цей напрям у педагогіці не передбачає наявності у вчителя безпосередньої мети щодо спонукання учнів до створення певного витвору мистецтва, залучення

їх до серйозної художньої освіти. Навпаки, в цьому випадку засоби мистецтва застосовуються для вирішення інших поставлених педагогічних завдань, що не обмежуються тільки естетичним вихованням учнів [3, с. 113].

Продовжуючи розвивати свої ідеї, Н. Сергєєва взагалі висловлює думку про недоцільність включення в поняття «артпедагогіка» спеціальної художньої освіти, адже вважає неправомірним підмінити новим поняттям традиційний термін «художня освіта» чи більш вузький – «художнє виховання» [3, с. 116-117]. На наш погляд, в цьому питанні не треба бути настільки категоричним. Адже використання артзасобів у педагогічній діяльності може мати різні цілі, які зазвичай тісно пов'язані між собою. У руслі нашого дослідження першочергова увага приділялась застосуванню вищевказаних засобів у професійній діяльності майбутніх учителів фізичної культури. Однак це не заперечує важливості одночасного забезпечення із фізичним розвитком дитини її естетичного й духовного вдосконалення.

Приєднуючись до точки зору Н. Шумакової, відзначимо, що артпедагогіка в галузі фізичної культури являє собою гуманістичну систему освіти, яка розроблена на основі інтеграції засобів фізичної культури й мистецтва та котра здійснює комплексний вплив на емоційно-ціннісну, духовну й фізичну складові особистості учня, розвиваючи його засобами творчої, естетично-художньої й навчально-пізнавальної діяльності [5, с. 334].

Слід зауважити, що в попередній публікації, присвяченій теоретичному обґрунтуванню педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності, було доведено, що першою з цих умов має бути така: забезпечення засвоєння студентами теоретичних основ артпедагогіки. Ішлося про необхідність засвоєння студентами інформації про сутність артпедагогіки, її основні закономірності, методи й форми організації педагогічного процесу на основі використання різноманітних видів мистецтва як фактору й засобу навчання, виховання й розвитку особистості учня, реалізації його фізичних, духовних і творчих здібностей, а також забезпечення змістового збагачення занять з фізичної культури художньою діяльністю школярів на основі врахування їхніх вікових особливостей та індивідуальних інтересів.

У дослідженні було також ураховано той факт, що для успішного застосування в майбутній професійній діяльності засвоєних знань про використання артзасобів у шкільній практиці необхідно забезпечити оволодіння студентами відповідних практичних умінь. З опорою на ідеї відомого психолога А. Вербицького [1; 2] було зроблено висновок про те, що другою педагогічною умовою успішної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання арт-засобів у шкільній практиці є залучення студентів до квазіпрофесійної діяльності з метою оволодіння ними артпедагогічними вміннями. Ця умова вимагає, щоб у навчально-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу широко застосовувались різноманітні активні методи й форми, які максимально наближують дії молодих людей до їхньої майбутньої професійної діяльності.

Крім того, в попередній публікації було доведено, що майбутні вчителі фізичної культури зможуть успішно застосовувати арт-засоби у своїй педагогічній роботі тільки в тому випадку, коли засвоєні для цього знання та вміння набу-

дуть у них сталого характеру, коли студенти накопичать досвід реальної взаємодії з учнями школи. Ці висновки стали підставою для визначення третьої умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання засобів артпедагогіки у професійній діяльності: набуття ними практичного досвіду застосування цих засобів під час проходження педагогічної практики у школах.

В організованому нами експерименті вищевказані умови впроваджувались у навчально-виховний процес педагогічних ВНЗ. Так, реалізація першої з цих умов забезпечувалась за допомогою проведення відповідних мінілекцій, бесід, диспутів («Артпедагогіка як інноваційна гуманістична технологія», «Інтеграція різних видів мистецтва на заняттях з фізичної культури» «Що я знаю про казкотерапію?», «Механізми групової взаємодії» тощо) на заняттях з психолого-педагогічних дисциплін, методики викладання фізичної культури в школі та в позааудиторній роботі зі студентами. Крім того, з цією метою застосувались такі методи й форми роботи, як конкурси, «ярмарки ідей», дні факультету, зустрічі з учителями-новаторами тощо.

Забезпечення другої визначеної педагогічної умови передбачало використання таких активних методів і форм роботи, як ділові й рольові ігри, проблемні ситуації, тренінги тощо. Так, наприклад, студенти залучались до рольових ігор, в яких імітувались різні фрагменти уроків з фізичної культури. Один із студентів виконував роль вчителя, решта – ролі учнів. Причому на початку експериментальної роботи перевага віддавалась іграм, де були достатньо докладно розписані не тільки ролі самих учасників, але й артзасоби, які рекомендувалось застосовувати на інсценованих заняттях. З часом центральне місце на заняттях стали займати рольові ігри, де студентам надалось достатньо багато свободи щодо імпровізації. Тому майбутні вчителі фізичної культури могли не тільки самостійно обирати роль, але й моделювати свою поведінку відповідно до цієї ролі.

Відзначимо також, що в таких рольових іграх відбувалось двопланове використання артзасобів. Адже, з одного боку, на цих інсценованих уроках передбачалося, що студенти використовують вказані засоби з певними педагогічними цілями. З іншого боку, участь студентів у таких іграх уже передбачала залучення їх до одного з різновидів театралізованої діяльності.

Значна увага в експериментальній роботі приділялась також проведенню відповідних тренінгів. Так, наприклад, у тренінгу «Малюємо разом» студентам пропонувалось, розбившись попарно й не дивлячись один одному в очі, спробувати намалювати разом колективну картину на вільний сюжет. Такий тренінг сприяв не тільки формуванню умінь у студентів організовувати спільну діяльність, але й розвитку таких важливих для педагога якостей, як емпатії, рефлексивності, спостережливості, педагогічної інтуїції тощо.

Під час проведення тренінгу «Створюємо настрої» майбутнім учителям фізичної культури пропонувалось, за допомогою використання різних артзасобів в процесі групової роботи, спочатку «створити» поганий настрої, а потім, за допомогою обрання інших засобів із цієї групи, змінити його на позитивний. Цей тренінг допомагав студентам краще відчутти можливості різних видів мистецтва та оптимально використати їх у своїй роботі.

У руслі порушеної проблеми студентів залучали також до вирішення різноманітних проблемних ситуацій із шкільної практики. Наприклад, їм опису-

валась така ситуація: «Дві старшокласниці постійно проявляють негативне ставлення до уроків фізичної культури, конфліктують з учителем. На всі його спроби знайти з ними спільну мову реагують негативно. Запропонуйте свої рекомендації стосовно вирішення цієї проблеми за допомогою артзасобів. Які саме артзасоби ви пропонуєте застосовувати та в який спосіб? Аргументуйте свою точку зору». Зокрема, під час обговорення цієї проблеми студенти висловили думку про те, що вчителю фізичної культури слід краще узнати про хобі та таланти цих дівчат, що допоможе йому знайти з ними спільну мову. Наприклад, можна залучити їх до проведення фотосесії на заняттях із фізичної культури, розробити комплекс фізичних вправ для дівчат у стилі аеробіки тощо.

Реалізація третьої визначеної педагогічної умови передбачала, що під час проходження педагогічної практики студентам надавалась постійна методична підтримка як з боку викладачів, які були керівниками практики від ВНЗ, і з боку тих учителів, до яких були закріплені студенти. Регулярне відвідування педагогами уроків практикантів дозволяло їм не тільки більш комплексно оцінювати самостійну педагогічну діяльність студентів із застосування різноманітних артзасобів, але й при необхідності давати корисні рекомендації щодо внесення до неї необхідних коректив.

Отже, на підставі вищевикладеного зроблено висновок про те, що артзасоби мають значний виховний потенціал, тому у вищих педагогічних закладах важливо забезпечити цілеспрямовану підготовку майбутніх учителів фізичної культури до використання арт-засобів у шкільній практиці. Як було визначено, результативність такої підготовки підвищується за таких умов: 1) забезпечення засвоєння студентами теоретичних основ артпедагогіки; 2) залучення майбутніх учителів фізичної культури до квазіпрофесійної діяльності з метою оволодіння ними артпедагогічними вміннями; 3) набуття студентами практичного досвіду застосування арт-засобів під час проходження педагогічної практики у школах. У наступній публікації планується більш докладно проаналізувати дані експерименту, що проводився з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання арт-засобів у шкільній практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе : контекстный подход /А. А. Вербицкий. — М. : Высшая школа, 1991. — 207 с.
2. Вербицкий А. А. Концепция знаково-контекстного обучения в вузе / А. А. Вербицкий // Концепция знаково-контекстного обучения в вузе. — 1987. — № 5. — С. 31-39.
3. Сергеева Н. Ю. Арт-педагогическое сопровождение профессиональной подготовки будущего учителя : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08; 13.00.01 / Н. Ю. Сергеева. — Чебоксары, 2010. — 432 с.
4. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. — Киев : Радянська школа, 1974. — 288 с.
5. Шумакова Н. Ю. Артпедагогика как гуманистическая система образования учащихся в области физической культуры : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04; 13.00.01 / Н. Ю. Шумакова. — М., 2007. — 297 с.